

PANNON EGYETEM, MŰSZAKI INFORMATIKAI
KAR

Nem mért vételezés detektálása evolúciós algoritmussal

Greber Márton(DRVUFV)

2018.03.19.

1. Bevezetés

Villamos hálózat esetében akkor beszélhetünk nem mért vételezésről, ha a hálózati teljesítménymérleg nem teljesül. Ez annyit jelent hogy a betáplált és az elfogyasztott teljesítmény nem egyezik meg, n ággal rendelkező hálózatra tehát:

$$\sum_{i=1}^n P_i \neq 0 .$$

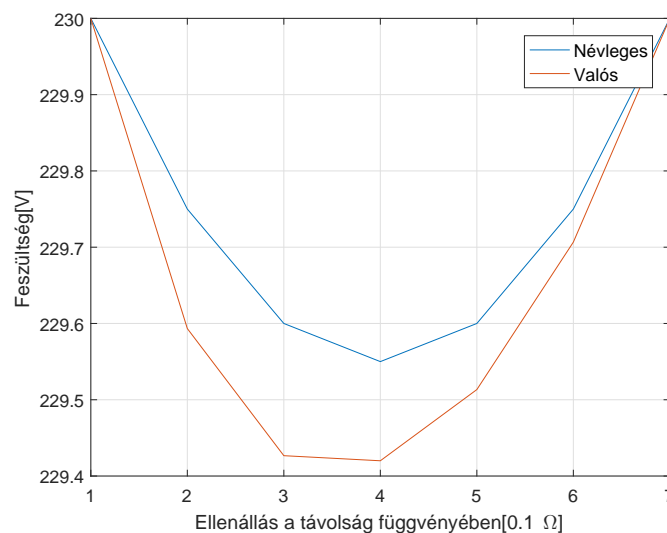
Ezt a kifejezést kicsit tovább boncolgatva megállapítható, hogyha a betáplálási pontok által reprezentált teljesítmény nagyobb, mint a regisztrált fogyasztók szükséglete, akkor további vizsgálatot érdemel a hálózat. Tehát számszerűsíthető a teljesítmény deficit:

$$P_{Theft} = P_{Feeder} - P_{Customer}$$

Ebben az esetben azonban egy fontos dolgot nem vettem figyelembe, amely a hálózaton fellépő technológiai veszteség. Ennek meghatározása, illetve előrejelzése más feladat, beszámolómban erre nem térek ki. Azonban, hogy a mérnöki elvárásoknak megfelelő számításokat és eredményeket érjek el a következő modellezési megkötésekkel tettem. A hálózat szimulációja során a betáplálási pontok mint feszültségforrások, a fogyasztók mint áramforrások, a vezetékek mint tisztán ohmikus rezisztív elemek kerülnek felhasználásra. A lakossági vételezési pontok esetén a teljesítmény tényező értékét 1-nek feltételeztem. Ezen feltételekkel az illegálisan elfogyasztott energiát, mint áramerősség írom le, tehát:

$$I_{Theft} = I_{Feeder} - I_{Customer}$$

Áramlopás esetén egy ismertető jel, hogy a hálózaton jelentkező feszültségesés nagyobb lesz, mint névleges esetben(lásd 1.ábra). Ezen esetben érdemes megvizsgálni a legnagyobb

1. ábra. Két pontont táplált hálózat nem mért vételezéssel

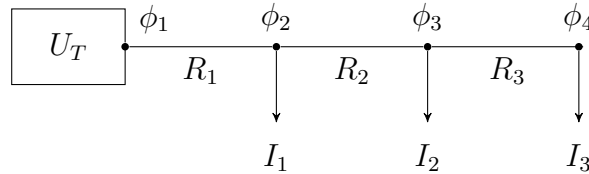
feszültség eltéréssel rendelkező pontokat, azonban ez csak egy szükséges, de nem elégséges feltétele a tevékenység detekciójának.

2. Villamosságtani áttekintés

A modellezési feltételeknek megfelelő villamos hálózat számítására a csomóponti potenciálok módszerét használtam fel. Melynek formális definíciója:

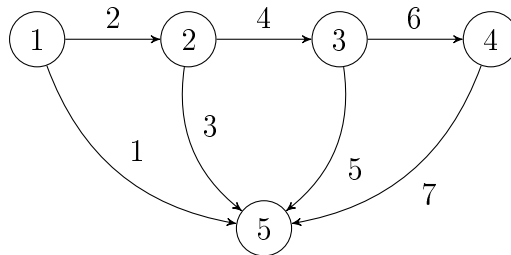
$$\underline{\phi} = (\underline{A} \underline{Y} \underline{A}^T)^{-1} \underline{A} (\underline{Y} \underline{U}_v - \underline{I}_a)$$

Szemléltető példaként álljon a következő egy ponton táplált hálózat, melynek csomóponti feszültségeit szeretnénk meghatározni, a fogyasztás ismeretében.

2. ábra. Példahálózat

Ezen módszer használatához szükséges felírni a villamos hálózat egy irányított gráfját (lásd 3. ábra). Látható, hogy a hálózat sematikus ábráján nem látható a gráf 5-ös csomópontja, ez a földpotenciál (0V).

3. ábra. Példahálózat gráfja

Az $\underline{A}$ mátrixot incidencia mátrixnak hívják, mely a hálózat topológiájának leírására szolgál. n csomóponttal és m darab éllel rendelkező hálózat során a fundamentális $\underline{A}_f$ mérete: $n \times m$. Számításaim során azonban a redukált incidencia mátrixot használom, melynek mérete: $n - 1 \times m$. A mátrix (i, j) -edik eleme megadja, hogy az i -edik csomópontba kapcsolódik-e a j -edik él. Ha igen akkor pedig a referencia megállapodástól függően tájékoztat arról, hogy az él elhagyja-e az adott csomópontot vagy éppen oda érkezik. Az önkényesen felvett referenciák: csomópontba mutató él $(-)$, elmutató él $(+)$ előjelet kap. A példahálózatra vonatkozó incidencia mátrix a következő:

$$\underline{A} = \begin{bmatrix} 1 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & -1 & 1 & 1 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & -1 & 1 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & -1 & 1 \end{bmatrix}.$$

Jól látható, hogy a második sorban csak a 2, 3, 4 oszlopban van nem nulla érték, hiszen a második csomópontba a 2, 3, 4-es ágak kapcsolódnak.

Az $\underline{Y}$ diagonális mátrix, az egyes ágak vezetéseinek értékeit tartalmazza, tehát a dimenziója $[\underline{S}]$. (i, i) -edik eleme megadja az i -edik ágban található vezetés értékét. A példahálózat admittancia mátrixa:

$$\underline{Y} = \text{diag} \left[0 \quad \frac{1}{R_1} \quad 0 \quad \frac{1}{R_2} \quad 0 \quad \frac{1}{R_3} \quad 0 \right].$$

Az $\underline{U}_v$ és $\underline{I}_a$ oszlopvektorok pedig az egyes ágakban található feszültség- illetve áramforrások értékeit tartalmazzák. $(i, 1)$ -edik elemük megadja az i -edik ágban található áram- illetve feszültségforrás értékét.

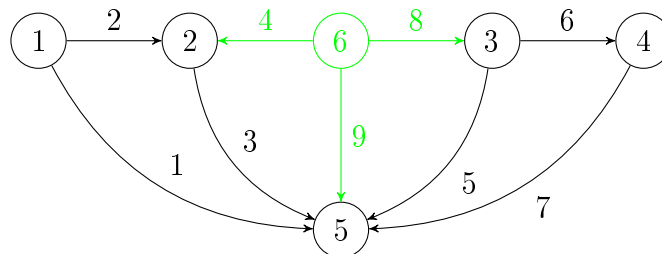
$$\underline{U}_v^T = [U_T \quad 0 \quad 0 \quad 0 \quad 0 \quad 0 \quad 0],$$

$$\underline{I}_a^T = [0 \quad 0 \quad I_1 \quad 0 \quad I_2 \quad 0 \quad I_3].$$

Mivel minden villamos kétpólust külön ághoz rendeltem, ezért az invertálandó mátrix szingulárisává válik. Ennek a kiküszöbölésére a feszültségforrást tartalmazó ágakhoz az $\underline{Y}$ mátrixban a nekik megfelelő élekhez, egy a hálózatot alkotó ellenállásoknál nagyságrenddel kisebb értékű ellenállás érték kerül beillesztésre.

3. A hálózatleíró mátrixok kibővítése

A detekciós eljárás fő mozzanata, hogy meglévő hálózati struktúrába helyezek el új fogyasztókat. Ezen áramforrások segítségével reprodukálom a valós hálózatot üzemállapotát. Azonban ehhez módosítani kell a hálózat leírására szolgáló mátrixokat. Szemléltető példaként az előbb ismertetett példahálózat 2 és 3 csomópontja közé illeszttek egy új csomópontot fogyasztóval. A hálózat csomópontjainak száma eggyel növekszik, az ágak száma pedig kettővel.

4. ábra. Egy darab beillesztett csomópont

Ezen folyamathoz szükséges információ az él és a hozzá csatlakozó csomópontok gráfbeli indexe. Legyen V a felbontandó él N_1 és N_2 pedig a csomópontok. Ezt egy struktúrába foglalva (NodesConnectedToVertice): $\underline{NCTV} = [N_1 \quad N_2 \quad V]$, számszerűsítve jelen esetben $\underline{NCTV} = [2 \quad 3 \quad 4]$. A beillesztendő elemek paramétereit a következő mátrix tartalmazza (DummyNodeProperties): $\underline{DNP} = [R_1 \quad R_2 \quad I_{theft}]$. Mivel $R = \rho \frac{l}{A}$, ahol ρ a fajlagos ellenállás, l a hossz, A a vezeték keresztmetszete, tehát az ellenállás arányos a távolsággal. Ezért R_1 és R_2 paraméterek segítségével a beillesztett fogyasztó távolságát tudom beállítani a szomszédos csomópontoktól.

A kibővítés során először létrehozok egy olyan sorvektort (NewNode) $\underline{NN}$, melynek hossza $n + 2$, értékei:

$$\underline{NN}_i = \begin{cases} 1, & i = \{V, n + 1, n + 2\} \\ 0, & \text{egyébként} \end{cases}.$$

Ezután az $\underline{\underline{A}}$ mátrix V -edik oszlopát ki kell nullázni, majd felírjuk az új alakját(lásd 5. ábra):

$$\underline{\underline{A}} = \begin{bmatrix} \underline{\underline{A}}_{prev} & \underline{\underline{null}}(m, 2) \\ & \underline{\underline{NN}} \end{bmatrix}.$$

Ezután már csak el kell végezni az összekötést az új élek és N_1, N_2 csomópontok között.

$$\underline{\underline{A}}_{N_1, V} = -1,$$

$$\underline{\underline{A}}_{N_2, n+1} = -1.$$

Az incidencia mártix készen van, a többi hálózatleíró mátrix bővítése, az új élek és a számozásnak megfelelően a következő:

$$\underline{\underline{U}}_v^T = [\underline{\underline{U}}_v^T \quad 0 \quad 0]$$

$$\underline{\underline{I}}_a^T = [\underline{\underline{I}}_a^T \quad 0 \quad I_{theft}]$$

$$\underline{\underline{Y}} = \text{diag} [\underline{\underline{Y}} \quad \frac{1}{R_2} \quad 0]$$

Ahol természetesen az $\underline{\underline{Y}}_V$ -et az új értékre kell frissíteni, $\underline{\underline{Y}}_V = \frac{1}{R_1}$.

$$\underline{\underline{A}} = \begin{bmatrix} 1 & 1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & -1 & 1 & -1 & 0 & 0 & 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 1 & 1 & 0 & -1 & 0 \\ 0 & 0 & 0 & 0 & 0 & -1 & 1 & 0 & 0 \\ \hline 0 & 0 & 0 & 1 & 0 & 0 & 0 & 1 & 1 \end{bmatrix}$$

$\uparrow$ $\nearrow$ $\searrow$
 $v(R_1)$ $v(R_2)$ $v(I_{theft})$

5. ábra. A kibővített $\underline{\underline{A}}$ mátrix

Algoritmus 1 Csomópont beillesztés

INPUT: $A, R, I_a, U_v, m, n, DNP, NCTV$

OUTPUT: A, R, I_a, U_v

- 1: $NN \leftarrow \text{zeros}(1, n + 2)$
  - 2: $NN(NCTV(1, 3)) \leftarrow 1$
  - 3: $NN(n + 1) \leftarrow 1$
  - 4: **for** $i = 1$ to m **do**
  - 5: $A(i, NCTV(1, 3)) \leftarrow 0$
  - 6: **end for**
  - 7: $nullM \leftarrow \text{zeros}(m, 2)$
  - 8: $A \leftarrow [A, nullM; NN]$
-

```

9:  $c = 1$ 
10: for  $i = 1$  to  $n + 2$  do
11:   if  $A(m + 1, i) \neq 0$  then
12:      $A(NCTV(1, c), i) \leftarrow -1$ 
13:      $c \leftarrow c + 1$ 
14:   end if
15: end for
16:  $A(m + 1, n + 2) \leftarrow 1$ 
17:  $U_v \leftarrow [U_v; 0; 0]$ 
18:  $I_a \leftarrow [I_a; 0; DNP(1, 1)]$ 
19:  $R(NCTV(1, 3)) \leftarrow DNP(1, 1)$ 
20:  $R \leftarrow [R, DNP(1, 2), 0]$ 

```

3.1. Teljes kibővítés

Mivel a lehetséges nem mért vételezés helyét nem csak két csomópont között, hanem az egész hálózaton át szeretném vizsgálni, ezért szükséges a hálózat egészét kibővíteni. Tehát minden egyes vezetékdarabot felosztok két részre, és egy fogyasztót illeszték ezen csomópontokhoz. Ezért szükséges kigyűjteni a hálózat összes ellenállást tartalmazó ágát, és az áganként hozzájuk csatlakozó csomópontokat. Az $NCTV$ ezáltal egy mátrix lesz, melynek i -edik sora tartalmazza $\underline{V}_i$ -edik élhez tartozó csomópontokat.

$$\underline{NCTV} = [\underline{N}_1 \quad \underline{N}_2 \quad \underline{V}].$$

$\underline{N}_1$ és $\underline{N}_2$ a kétoldali csomópontok indexeit tartalmazó oszlopvektorok.

Az $\underline{NCTV}$ mátrix kigyűjtésekor kihasználom, hogy a redukált $\underline{A}$ mátrixból a földpontot hagytam el. Tehát vezetékdarabot tartalmazó ágban az oszlopösszeg zérus. Hiszen villamos kétpólus, a neve is mutatja hogy két kivezetése van, irányított gráf esetén egy csomópontból indul és egy csomópontba fut be, ahol egyik csomópont sincsen földpotenciálon. Legyen p a villamos hálózat rezisztív elemeket tartalmazó ágainak darabszáma. Felírható, hogy:

$$\underline{V} = [V_1 \quad V_2 \quad \dots \quad V_p]^T,$$

$$\forall i \in \{1, 2, \dots, p\} : \sum_{j=1}^m \underline{A}_{j, V_i} = 0$$

A csomópontokat tartalmazó oszlopvektorok:

$$\underline{N}_1 = [N_{11} \quad N_{12} \quad \dots \quad N_{1p}]^T,$$

$$\underline{N}_2 = [N_{21} \quad N_{22} \quad \dots \quad N_{2p}]^T.$$

Ha egy rezisztív elemet tartalmazó él egy csomópontot elhagy, és egy másikba tart, akkor az $\underline{NCTV}$ j -edik, $j = \{1, 2, \dots, p\}$ sorában található élekre igaz a következő:

$$\exists i \in \{1, 2, \dots, n\} : \underline{A}_{N_{1j}i} = 1, \underline{A}_{N_{2j}i} = -1,$$

vagy

$$\exists i \in \{1, 2, \dots, n\} : \underline{A}_{N_{1j}i} = -1, \underline{A}_{N_{2j}i} = 1, .$$

Algoritmus 2 NCTV generálása

INPUT: A, Y, m, n **OUTPUT:** $NCTV$

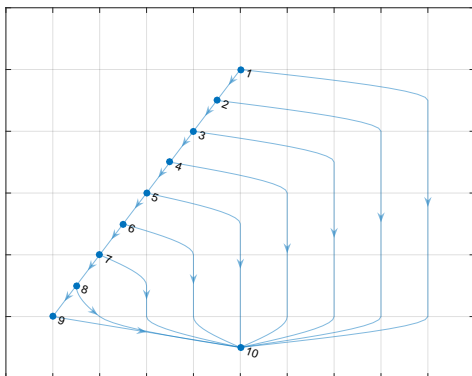
```
1:  $p = 1$ 
2: for  $i = 1$  to  $n$  do
3:   if  $R(i) \neq 0$  then
4:      $tmp = [0\ 0\ 0]$ 
5:     for  $j = 1$  to  $m$  do
6:       if  $A(j, i) = 1$  then
7:          $tmp(1, 1) \leftarrow j$ 
8:       end if
9:       if  $A(j, i) = -1$  then
10:         $tmp(1, 2) \leftarrow j$ 
11:      end if
12:    end for
13:     $tmp(1, 3) \leftarrow i$ 
14:     $NCTV(p, :) \leftarrow tmp$ 
15:     $p \leftarrow p + 1$ 
16:  end if
17: end for
```

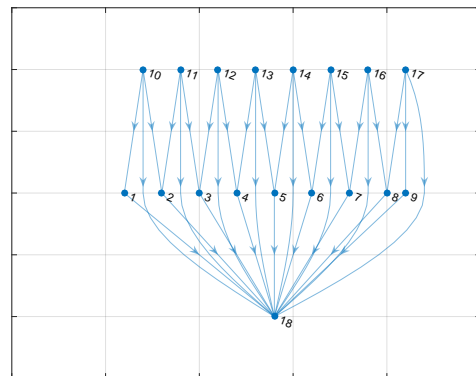
A beillesztendő elemek paramétereit pedig a $\underline{DNP}$ mátrix adja meg. Szintén a fentebb ismertetett $\underline{DNP}$ vektor mátrixos alakja, mivel több "dummy" csomópont beillesztési értékeit tartalmazza:

$$\underline{DNP} = [\underline{R}_1, \underline{R}_2, \underline{I}_{theft}].$$

$\underline{R}_1$ és $\underline{R}_2$ a kétoldali ellenállások értékeit tartalmazó oszlopvektorok, $\underline{I}_{theft}$ pedig a beillesztett csomópontokhoz kapcsolódó, próbaáramok áramai.

(a) Hálózat gráfja

(b) Kibővített hálózati gráf

6. ábra. Egy ponton táplált hálózat

A legenerált $\underline{NCTV}$ mátrix minden egyes sorára elvégezve a csomópont beillesztése algoritmust, megkapjuk a teljes kibővített hálózatot (lásd 6. ábra).

4. Detekciós eljárás

Ahhoz hogy a evolúciós algoritmust tudjak alkalmazni detekciós célra szükséges generálni egy populációt, mely több generáción keresztül fejlődik. A populáció egyedeinek leírására az ismertetett DNP mátrixot használom fel. A hálózatba beillesztett fogyasztók helyzet és áramát tartalmazva alkalmas technológiailag indokolatlan veszteség feltárására.

$$E_i = [R_{11} \ I_{theft1} \ R_{12} \ I_{theft2} \ \dots \ R_{1p} \ I_{theftp}]$$

Az egyedben elegendő csupán az új csomópontához tartozó egyik vezeték ellenállását feltüntetni, hiszen az adott $R_{21}, R_{22}, \dots, R_{2p}$ értéke meghatározható az eredeti ág ellenállásának és az egyedbeli ellenállás különbségként. A populáció generálásakor az I_{theft} értékek véletlenszerűen kerülnek generálásra úgy, hogy $\sum_{i=1}^p I_{thefti} = I_{deficit}$, ahol $I_{deficit} = I_{feeder} - I_{nominal}$ a betáplálási pontra nézve. Az egyed ellenállás értékeit pedig a $(1, \dots, R_i)$ nyílt intervallumból generálom, ahol R_i az eredeti ág ellenállása. Tehát $R_{12} = rnd(1, \dots, R_i)$, $R_{21} = R_i - R_{12}$.

Következő fontos lépés egy fitness függvény megállapítása. Jelen az adott egyed által reprezentált hálózat csomóponti számítása során kapott eredmények és a mért feszültségesés közti eltérés a célra vezető.

$$F_i = max(abs(\phi_{measured} - phi_{simulated}))$$

Hiszen arra törekedünk, hogy a populáció egyedeinek potenciál értékei minél jobban a mért feszültségeket közelítsék. Ezáltal a valós üzemállapotot imitálják, és szolgáltatassanak információt, a kipótolt fogyasztók helyéről és fogyasztásukról.

A szelekció során tehát minél kisebb az F_i értéke, annál jobb az egyed. Az egyedek keresztezésére egy pontos keresztezést alkalmazok. Mutáció során pedig az i -edik egyed áramerősségét vagy az ellenállás értékét változtatja meg az algoritmus véletlenszerűen.

Algoritmus 3 Detekciós eljárás

INPUT: $iter_{limit}, popsize, phi_{measured}, A, R, I_a, U_v,$

OUTPUT: $FinalNetwork$

- 1: NCTV generálása
  - 2: $P_{t_0} \leftarrow$ Populáció generálása
  - 3: **for** $i = 1$ to $popsize$ **do**
  - 4: E_i behelyettesítése a hálózati mátrixokba
  - 5: $\phi_{simulated} \leftarrow$ Csomóponti potenciálok számítása
  - 6: $F_i \leftarrow max(abs(\phi_{measured} - phi_{simulated}))$
  - 7: **end for**
  - 8: $t \leftarrow 0$
  - 9: **while** $t < iter_{limit}$ **or** $min(F) = 0$ **do**
  - 10: $P_{t+1} \leftarrow$ Legjobb egyedek szelekciója
  - 11: $P_{t+1} \leftarrow$ Szelekció a maradék helyekre
  - 12: $P_{t+1} \leftarrow$ Keresztezés
  - 13: $P_{t+1} \leftarrow$ Mutáció
-

```

14:   for  $i = 1$  to  $popsize$  do
15:        $E_i$  behelyettesítése a hálózati mátrixokba
16:        $\phi_{simulated} \leftarrow$  Csomóponti potenciálok számítása
17:        $F_i \leftarrow \max(abs(\phi_{measured} - phi_{simulated}))$ 
18:   end for
19:    $t \leftarrow t + 1$ 
20: end while
21:  $FinalNetwork \leftarrow P(index(min(F)))$ 

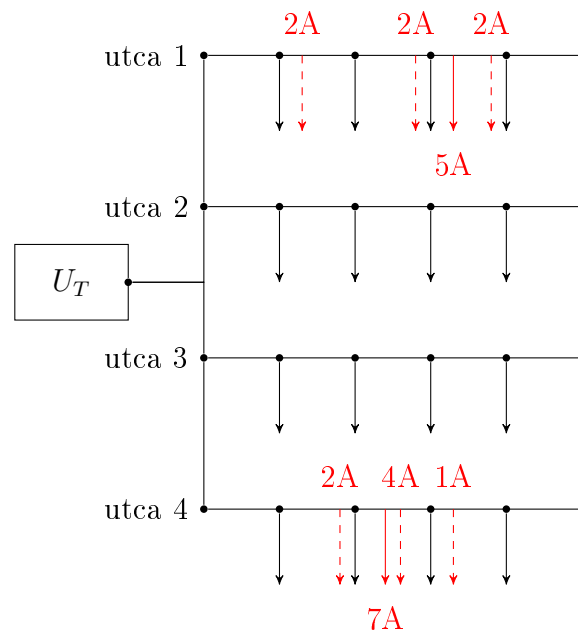
```

Az evolúciós eljáráshoz tapasztalati úton tartozó paraméter értékek: a populáció mérete a hálózat méretétől függően változik, azonban az iterációk száma mérettől független 50–80, az elitráta 0.15 és 0.05 a mutációs arány.

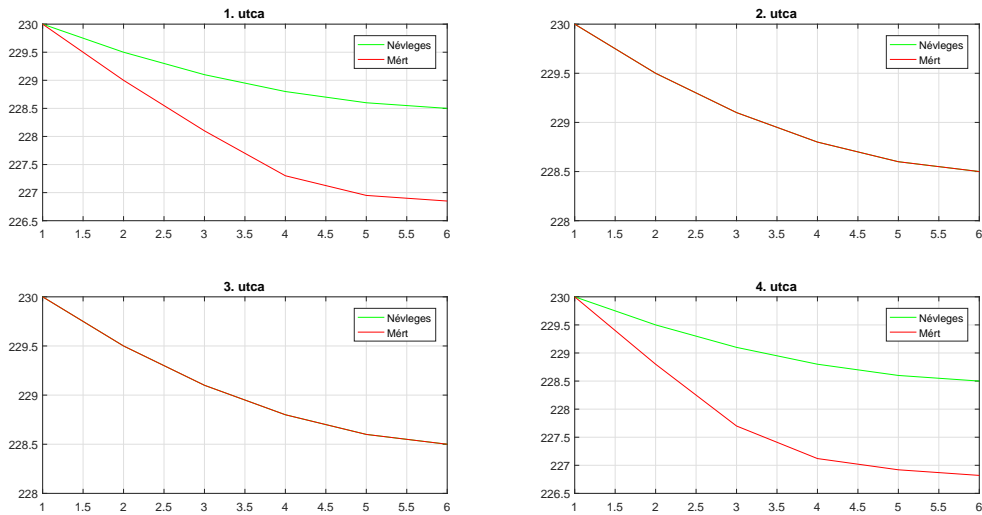
5. Szimulációs eredmények

Teszt szimulációként egy 4 utcából álló egy ponton táplált hálózatot készítettem (lásd 7. ábra). Melyben a fekete fogyasztók egységesen $1[A]$, a vezetékek $0.1[\Omega]$ értékűek. Ebbe a hálózatba beillesztettem két nem regisztrált fogyasztót (folytonos piros nyilak). A betáplálási ponton az áram deficit értéke $12[A]$.

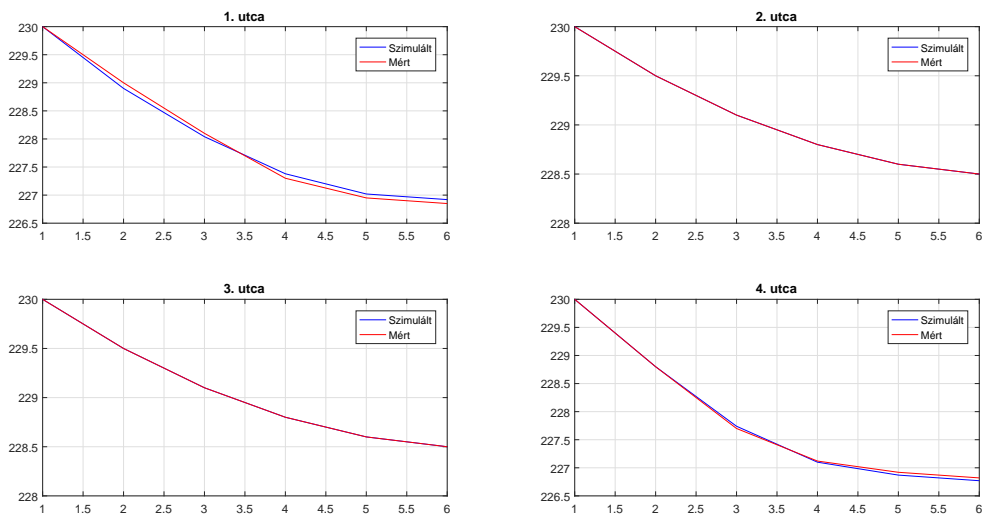
7. ábra. Teszthálózat

Egy kezdeti csomóponti analízist elvégezve látható, hogy a hálózat névleges terheléséhez tartozó feszültségek, nem egyeznek meg a mért értékekkel (lásd 8. ábra). Indokolt egy átfogóbb detekciós eljárás lefuttatása. Melynek eredményeképpen az elvárás, hogy plusz fogyasztók beillesztésével a mért görbét közelítsük meg. 15 fogyasztó esetén a genetikai algoritmus populációját 2000-nek választottam, melyet 80 iteráción keresztül fejleszt az eljárás. Az eljárás eredményeképpen kapott végleges hálózatot az egyedleírásnak megfelelő formátumban kapom meg. Mely egy sorvektor és kevésbé szemléletes, ezért az eredményeket a hálózatba láthatjuk szaggatott vörös vonalakkal jelölve.

8. ábra. A névleges és mért feszültségek

Jól látható az alábbi grafikonokon, hogy a szimulált hálózat feszültségei jól közelítik az eredeti hálózat értékeit.

9. ábra. Detekciós eljárás eredmények

6. Konklúzió

Bemutatásra került egy eljárás kifestültségű villamos hálózatban történő nem mért vételezés detektálására evolúciós algoritmus segítségével. Ismertettem a szükséges villamosságtani és gráfelméleti ismereteket. Kidolgoztam a hálózatot leíró fundamentális incidencia és egyéb mátrixok kibővítésére egy lehetséges algoritmust. Ezt felhasználva összeállítottam az evolúciós algoritmust, mely a kibővített hálózatot paraméterezi úgy, hogy szimulált eredmények minél kisebb abszolút hibával közelítsék a mérési eredményeket. Az eljárást egy szimuláción keresztül szemléltettem. Jól látható, hogy az algoritmus alkalmas nem

mért vételezés detektálására. Az eredmények azt mutatják, hogy meg tudja határozni a nem mért vételezések egy biztos környezetét, hot-spot-szerűen. Az eljárás további fejlesztésre alkalmas. Büntető függvény segítségével orvosolható, hogy az eljárás ne preferáljon több áramot behozni mutáción keresztül az egyenletekbe, mint amennyi a deficit által meghatározott mennyiség. Illetve a detekció által feltárt környezeteket szűkíteni tudom, ha egymás után többször futtatom az eljárást, és a deficit áramot, az előzőleg detektált környezeteknek megfelelően osztja el az algoritmus.